УДК 316.324.8:316.6(477)

Ольга Кущ, канд. філол. наук, доцент кафедри філології й гуманітарних наук КВЗО «Вінницька академія безперервної освіти», м. Вінниця

МІФОЛОГІЗАЦІЯ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ПРОСТОРІ

Анотація. Міфологізація сучасного українського суспільства – це активний процес створення нових символів і наративів, який особливо посилився з початком повномасштабного вторгнення. Вона є інструментом націєбудування, сприяє адаптації до кризових умов та формуванню колективної ідентичності. Подано різноаспектність цього процесу: суспільно-політичний, геральдичний, історичний, національний тощо. Проаналізовано новостворені міфологічні образи і міфологеми, починаючи з кінця 2013 року. Відстежено спротив періоду Євромайдану, боротьбу з агресією впродовж АТО, війну 2022–2026 рр. Міфологізація в геральдиці втілена в національних кольорах, гербі, шевронах, нагородах тощо. Міфологізація історії на сьогодні дає змогу групам людей пояснити свою долю, примиритися з реальністю або, навпаки, трансформувати її через нові символічні конструкції, провести паралелі подій минулого і сьогодення.

Сучасна українська міфологізація (особливо періоду 2022–2026 рр.) має кілька ключових вимірів: 1) творення новітнього пантеону героїв (персоніфікація); 2) сакралізація буденного та мілітарна романтика; 3) переосмислення традиційних етносимволів тощо.

Ключові слова: міфологізація, міфологічний образ, міфологема.

У сучасному українському просторі спостерігаємо активний процес міфологізації, який презентує нові міфологеми, нові міфологічні образи або поглиблення сенсу чи набуття нового змісту вже наявних. Це явище спричинене, на нашу думку, двома умовами, зокрема: розвитком культурного середовища українського суспільства в контексті метамодернізму та рушійними подіями, які привели до трансформації як суспільства, так і держави загалом, починаючи з кінця 2013 року.

Провідна ідея сучасної міфологізації – це націєбудування, одним із інструментів якої вона і виступає, сприяючи адаптації до кризових умов та формуванню колективної ідентичності.

Міфологізація у своїй сутності – це «зачарування» світу, приписування особливих сенсів і сили певним символам, що дає змогу впорядкувати світогляд і спростити розуміння складних процесів. На сьогодні мета цього процесу представлена у формуванні в масовій свідомості певних уявлень, часто – виправдання дій, мобілізація груп або створення образу ворога / героя, зокрема – *волелюбна Україна, яка бореться, і «русский мир».*

На сьогодні міфологізація як інструмент передбачає селекцію фактів (забування незручних, перебільшення важливих), використання архетипів, емоційне забарвлення. Найбільш поширені сфери використання: політика (ідеологія, іміджмейкінг, пропаганда), масмедіа, власне культура (література, художнє мистецтво, стріт-арт, кіно тощо), формування історичної пам’яті.

Ключові аспекти сучасної міфологізації: суспільно-політичний, історичний, геральдика, елементи національного коду тощо. Суспільно-політичний аспект

передбачає події національного спротиву і боротьбу проти агресії. Національний спротив представлений міфологемами *Євромайдан, Революція гідності, Небесна Сотня, «на щиті», «живий коридор»* тощо, міфологічними образами *Тараса Шевченка, Сергія Нігояна* тощо. Захист проти агресії росії впродовж АТО представлений міфологічними образами, зокрема *Кіборгами;* міфологемами – назвами добробатів: *Правий Сектор, Азов, Айдар* і под., колористикою – *червоний і чорний* кольори Правого Сектору, *національними кольорами,* висловами на кшталт *«З нами Бог»,* топографічними назвами: *Сапун-гора, Іловайський котел, Дебальцево, Маріуполь, Краматорськ, Слов'янськ* тощо.

Повномасштабна війна із 2022 року спричинила появу низки міфологічних образів, зокрема: *Привиди Києва, захисники острова Зміїний, азовці (захисники «Азовсталі»), національні герої Олександр Маційовський і Дмитро Коцюбайло, оператори БПЛА, пес Патрон, воїни світла* тощо.

Маємо міфологеми – топографічні назви, які пов'язані із сакралізацією територій: місця найбільших трагедій та подвигів *(Маріуполь, Азовсталь, Бахмут, Буча, Херсон, Чорнобаївка тощо)* стають у суспільній свідомості символами, що виходять за межі географії, стаючи точками національної пам'яті (місцями сили або скорботи).

Міфологізація у шевронах – це використання сакральних образів, міфічних істот та історичних легенд для надання військовому підрозділу особливої сили, ідентичності та «духовного захисту». У сучасних ЗСУ – це поєднує офіційну геральдику з народною міфотворчістю. Зокрема:

1. Звернення до давньоруської та козацької міфології. Сучасні підрозділи часто кодують у своїх емблемах тяглість від легендарних воїнів минулого:

– від княжої доби: вислів князя Святослава *«Іду на ви»* або символи, пов'язані з походом Олега на Константинополь (кораблі на колесах у 153-ї ОМБр);

– козацькі міфи: використання *козацького хреста, черепів («голова Адама») та образів козаків-характерників,* що символізують непереможність і зневагу до смерті.

2. Міфічні істоти та тварини-тотеми, зокрема: тварини у шевронах перестають бути просто малюнками, перетворюючись на міфічних покровителів. Наприклад:

– дракони та фенікси: *Дракон «Нептун»* (32-й полк) символізує вогонь реактивної артилерії, а фенікс – вічне відродження підрозділів після найважчих боїв;

– сокіл (Тризуб): сокіл, що падає на здобич, є міфологічним уособленням *Тризуба,* символізує небесну силу та блискавичну атаку.

3. Новітня міфологізація («народні шеврони»). Окрім офіційних знаків, існують неофіційні (мотиваційні) патчі, які створюють нові міфи, зокрема:

– *«Привид Києва»:* шеврони з образом пілота-месника, що став сучасним міфологічним захисником неба;

– *«Тарас-дроновод»:* образ Шевченка в сучасній амуніції, що символізує поєднання вічної класики та технологічної переваги;

– *«Котячі очі»:* патчі, що світяться в темряві, міфологізуючи нічну пильність та здатність бачити ворога там, де інші безсилі.

4. Символіка кольору та форми. Кожен елемент має значення, зафіксоване в офіційних роз'ясненнях Міноборони:

– *форма щита:* символізує захист держави;

– *чорний колір:* традиційно пов'язаний із «землею» або «смертю через ворогів» (наприклад, у танкових військах);

– *червоний колір:* символ крові, пролитої за волю, та вогню артилерії.

Інші назви-міфологеми пов'язані з певними подіями – *крейсер «москва», напрям руху російського корабля, «москва горить» («отрицательное всплытие», «не там покурили»),* вислови на зразок *«Мудрий панує над зірками», «Іду на ви»* тощо.

Значущість процесу міфологізації на сьогодні реалізується у таких важливих функціях – консолідуючій (об'єднання нації навколо спільних цінностей та образу ворога), терапевтичній (спрощення складної та травматичної реальності до зрозумілих образів боротьби добра зі злом) і мобілізаційній (надихання на волонтерство, службу в ЗСУ та цивільний спротив).

Список використаних джерел

1. Головаха Є, Паніна Н. Міфологія в сучасній українській культурі: соціологічний аспект. *Дух і література.* 2002. № 3–4. С. 147–153.

2. Левченко Л. О. Особливості політичної міфотворчості в сучасній Україні. *Науковий журнал «Політикус».* 2025. Вип. 2. С. 166–171.

3. Лісеєнко О. В. Міфогенні чинники формування змістового простору культури та суспільства. URL: http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/13330

УДК 007:34

Оксана Лаврик, канд. філол. наук, доцент
Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

АЛГОРИТМИ, СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА НОВА ЛОГІКА МЕДІАКОМУНІКАЦІЙ

Анотація. Окреслено трансформацію сучасного медіапростору під впливом цифрових платформ, соціальних мереж та алгоритмічних систем поширення контенту. Проаналізовано особливості функціонування цифрових медіа в умовах алгоритмізації комунікаційних процесів, зміни моделей споживання інформації та трансформації журналістських практик. Визначено роль соціальних мереж у формуванні інформаційного порядку денного та розглянуто